A TAPOLCAI PLECOTUS BARLANGKUTATÓ CSOPORT 2005. ÉVI BESZÁMOLÓJA

Összeállította: Szilaj Rezső

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....1

I. Keszthelyi-hegység.....2
1. Csodabogyós-barlang.....2
2.Szél-lik.....3
3. Vaddisznós-barlang.....3
4. Büdöskúti-víznyelő.....3
5. November 7-barlang.....14
6. Nagy-töbri-barlang.....
7. Horda-barlang.....15

II. Tapolcai barlangok.....16
1. Tavasbarlang.....16
2. Kórház-barlang.....16
3. Plecotus 1-barlang.....16
4. Kincses-gödör.....16
5. Berger Károly-barlang.....17
6. Hőmérsékletmérések a Berger Károly-barlangban 25

III. Csoportélet.....29

IV. Összefoglalás.....35

I. Keszthelyi-hegység

1. Csodabogyós-barlang
(közös kutatási terület a Styx Barlangkutató Csoporttal)

2005 elején két előző évben eltömött, illetve beomlott járatot tisztítottunk ki. Az egyik ezek közül a Patak-meder-ág déli végén elhelyezkedő alsó szint lejárata volt, amit ideiglenesen depóztunk be egy kereszttörés kutatása során. A másik hely az ugyancsak a Patakmeder-ágból nyíló Füstölős-ág felső részén található, ahol egy összeomlott szűkületet kellett újra járhatóvá tenni.

Ezután olyan jelentősebb kutatásokat, amelyekben csoportunk tagjai is részt vettek, már csak év végén végeztünk. Dec. 17-én az M7-es szakasz Éktelen-hasadék nevű részén próbálkoztunk egy északi irányú hasadék kibontásával, de két méter után túl szűknek bizonyult a további munkához, ráadásul a folytatásban sem látszott semmi biztató.

Dec. 30-31-én a Bál-terem alatti omladékzónában bontottuk egy hasadék két alsóbb és egy felső szintjét. (Itt valamivel korábban a Styx Csoport tagjai néhány métert előrejutottak egy dolomitos fülkébe.) Felül ugyan kétméternyire sikerült a legvékonyabb kutatónak, John Szilárdnak előrepréselődni, de utána ez az egyébként oldott szakasz teljesen beszűkült. Az alsó részeken két helyen végeztünk tájékozódó jellegű bontást, de a nagy mennyiségű omladékban biztos továbbjutási lehetőséget nem sikerült találni. Kifelé jövet a Gyönyörök-termében kimásztunk egy 5-10 m közötti magasságú kürtőt, de ennek felső része szűk csövekre oszolva végződött. Ezekbe bevilágítva nem látszottak tágabb részek. (Egy vékonyabb személy sisak nélkül esetleg ezekbe is beférne, de biztosítani nem tudná magát és a sima, agyagos falakon nagy valószínűséggel visszacsúszna.)

A barlangban egy alkalommal mértünk hőmérsékletet, 2005. febr. 5-én a Patakmeder déli részén 9,2 C°-t.

Denevérészlelést dec. 17-én jegyeztünk fel, ekkor a lejárat alatti hosszú létránál, illetve az Éktelen-hasadékban egy-egy kis patkósorrú denevért, a Halál hídjánál egy nagy Myotist látttunk.

2. Szél-lik
(közös kutatási terület a Styx Barlangkutató Csoporttal)

Miután előző évben a barlang alján, az Óriás-teremben sikerült széttörni azt a nagy követ, amely eddig csak a legvékonyabbaknak tette lehetővé a legalsó, szűk részekre történő lejutást, 2005-ben a legalsó járatszakaszok kutatásába kezdtünk. Itt az omladék bontását egy újabb nagyméretű kőtömb akadályozta, melyet végül – többszöri leszállás után - augusztus végén tudtunk teljesen eltávolítani. A hely további feltárása 2006-ra maradt.

A barlangban 2005. április 16-án három nagy Myotist észleltünk.

3. Vaddisznós-barlang

A barlangban feltárási, pontosabban újrafeltárási munkát június 4-én végeztünk, amikor a végponton eltávolítottuk azt a beszorult kőtömböt, amely eddig megakadályozta a legalsó néhány méteres, több mint másfél évtizede megtalált szakasz megközelítését. Ez a rész a barlang többi járatától eltérően nem tisztán tektonikus jellegű, hanem oldott repedések alkotják. Először 2 méternyit kell lecsúszni egy ferde lapítón, majd egy szűk, oldott lyukon hanyatt átbújva egy hasadék aljába jutunk, melyben fel lehet állni. Itt végeztünk korábban bontást, de az aljzatot alkotó nagyméretű kőtömbök miatt ez végül abbamaradt. A járatban egyébként gyenge huzat érezhető.

A barlangban jelenleg radondetektor-cserét folytatunk, a bejárat alatti teremben, két detektorral. A mérések célja a korábban egy alkalommal észlelt magas érték okának megállapítása. Elképzelhető ugyanis, hogy tórium jelenléte okozta a kiugró adatot.

Denevérekkel két alkalommal találkoztunk a barlangban: február 20-án a bejárat alatti első teremben két nagy Myotist és egy kis patkósorrú denevért láttunk, december 17-én pedig ugyanitt három kis patkósorrú denevért.

4. Kessler Hubert-barlang (Büdöskúti-víznyelőbarlang)

2005. január 1-én elkészítettük a barlang felmérését (Szilaj Rezső, Tinn József), mely alapján a mellékelt 1:100 arányú térképet rajzoltuk. Október 9-én digitális fotókkal is dokumentáltuk az üregrendszert, valamint leírást készítettünk a barlangról.

A barlang leírása: A Kessler Hubert-barlang (másnéven Büdöskúti-víznyelőbarlang) a Keszhelyi-hegység fennsíkján, Balatonederics határában nyílik, a megyehatártól nem messze, a Sárkány-erdőnek nevezett területen, mintegy 110 méteres magasságban. Megközelítése gépkocsival Balatongyörök, vagy Vállus felől lehetséges. Az erdészeti úton a Büdöskút-pusztától nyugatra eső turistaút-leágazásig kell menni, majd ott a piros jelzésű földúton felmenni a fennsíkra, az annak a túlsó (K-i) szélén levő bozótos irtásig. Itt az úttól kb. száz méterre délre, még a zöld turistajelzés becsatlakozása előtt facsoport jelzi a bejáratot rejtő beszakadás helyét. Ezt egyébként az 1:40 000-es turistatérkép is jelzi víznyelőként, bár az úttól kicsit távolabb.

A Kessler-barlang triász dolomitban, meghatározásunk szerint Sédvölgyi Dolomitban alakult ki. **Felmért hossza 39 m, bejárattól mért legnagyobb mélysége 8 m,** (utóbbiból 3 méter a mélyponti kutatóakna**).**

A barlang bejárata tudomásunk szerint természetes úton nyílt fel, így az már korábban is ismert volt. (Az 1983-as Bakony, Balaton-felvidék turistakalauzban Büdös-kúti-víznyelőként szerepel. Ottani adatai szerint 8 méter mély és 12-14 méter hosszú, hasadékszerű akna. Kérdés, hogy akkor mi látszott a barlangból?) A 80-as évek végén a Plecotus Csoport jogelődje, a Bauxit Barlangkutató Csoport próbálkozott új részek felkutatásával, sikertelenül. A jelenlegi lejáratokat is ők nyitották meg, valamint a Kessler Hubert elnevezés is tőlük származik. (A híres kutató halálakor a 2. számú bejárat bontása folyt, ez lett volna a

Kessler-barlang, de ez a kutatási hely összelyukadt a rég ismert járatokkal, így az egész barlangra vonatkozó név lett belőle.)

A bejáratok egy hosszúkás, nagyjából észak-déli irányban elnyúló, néhány méter mély berogyás alján találhatók. A közelben még számos hasonló felszakadás figyelhető meg, az egyik kisebb közvetlenül a barlang töbrétől északra, egy másik pedig kb. 50 méterre délre. (Utóbbi a Szúnyogos-nyelő nevet kapta.) A barlang töbrének hosszúkás formája egy kettős beszakadás eredményeként jött létre. Ezek közül az északiban levő akna (1.lejárat) eredetileg is nyitott volt, a déliben pedig a már említett 2. számú, mesterségesen feltárt lejárat található.

Az egyes lejárat aknájának falát nagyrészt beomlott kőtömbök alkotják, melyekből jutott néhány az akna belsejébe is. A nyugati fal viszont szálkőnek tűnik. A függőleges rész aljából egy szűk, ferde járat vezetett még lefelé néhány métert, ez azonban mára megközelíthetetlenné vált a behullott növényi maradványok és a befolyt talaj miatt. Ugyancsak a függőleges akna aljából lehetett - déli irányban - bejutni a barlang vízszintes szakaszába, ezt az átbújót azonban a bontások során ide depózott kövek járhatatlanná tették. A jelenlegi, néhány kő kiemelésével létrehozott bejárat ennél feljebb található és kelet felé, a barlang tágasabb részeihez vezet.

A barlang járatrendszerének alaprajzát két, egymással kis szöget bezáró hasadék határozza meg, melyek közül a keletebbi ÉÉK-DDNY irányú, a nyugati pedig ehhez képest az É-D tengelyhez hajlik. Az utóbbi két végén találhatók a lejáratok. A két fő hasadékot két keresztirányú járat köti össze. Ezek közül az északi az 1. lejáratot és a keleti ágat köti össze, a déli pedig a két ág végpontjait.

A járatrendszer kialakulásában egyértelműen a tektonika és az omlások játszották a meghatározó szerepet. Bár Büdöskúti-víznyelő néven is ismert, komolyabb víznyelésre utaló nyomot nem találni, a töbörbe csak meglehetősen gyenge vízfolyásnyomok vezetnek, melyek utólagosak a barlang kialakulásához képest. A bejáratok alatt található szerves anyagú feltöltés részben az esőzések

után befolyó víznek is tulajdonítható, de a sík, vízáteresztő felszínen aligha fog valaha is komoly vízfolyás kialakulni. A belső járatokban nyoma sincs vízfolyás által szállított anyagnak, az altalajra emlékeztető feltöltés inkább tömegmozgások útján kerülhetett be.

Egyértelműen tektonikus eredetre utalnak az egyenes, egymást keresztező járatok, a csak kisméretű, beszivárgó vizeknek tulajdonítható oldásformák, illetve az a tény, hogy szálkő mennyezet sehol sem látható a barlangban, csak kisebb nagyobb sziklatömbök összeékelődése figyelhető meg a mennyezeten. Több helyen az oldalfalak beomlása is megfigyelhető.

A kitöltés kőtörmelékből, löszös altalajból, illetve a kettő keverékéből áll. Alját a bontások során három méter mélységben még nem sikerült elérni. A bejáratok alatt talaj és növénymaradványok is megfigyelhetők. A keleti ág altalajos kitöltésében száradási repedések figyelhetők meg.

Élővilágát nagyrészt telelő rovarok képezik. Denevéreket, valószínűleg a két bejárat között meginduló huzat miatt nem láttunk az utóbbi években, bár a mennyezeti omladékban rejtőzhetnek kisebb példányok. A növényvilágot penészgombák, illetve a bejáratnál mohák képviselik.

A barlang bejárása: Az északi lejárati akna felső részéből szűk lyukon, majd tágasabb fülkén át egy 2,5 méteres letöréshez érünk, melyen át a barlang tágasabb, keleti ágába juthatunk, mely helyenként állva is járható. Ezen észak felé egy három méter mély munkagödörhöz, majd az omladéktömbökkel lezárt végponthoz jutunk. A munkagödör előtt felmászhatunk egy, a járatba beszorult nagy szikladarab feletti „kürtő”-be, valamint egy rövid oldaljáratba. Utóbbi valószínűleg az oldalfal kiszakadásával keletkezett. A másik irányba haladva a letöréstől, egy kőtömb alatt átbújva elérjük a keleti ág másik végét, amit szintén omladék zár le. Útközben agyagos-löszös kitöltést láthatunk, száradási repedésekkel. A végpontról egy merőleges járaton át elérhetjük a 2. bejáratot, ami egyben a nyugati ág déli végpontja is. A lejárat jelenleg nem járható a feltáró aknából besuvadt föld és a behullott kövek miatt, csak egy résen át szűrődik be a fény.

A nyugati ág lényegesen szűkebb a keletinél, csak hason csúszva és négykézláb járható, ráadásul az alját is

kövek borítják. Túlsó végén néhány lyukon kikukucskálhatunk az 1. lejárati akna aljába. Itt volt az eredeti bejárat is, amely a jelenlegi bebújó kibontásakor lett eltorlaszolva.

A barlang töbre északról.

Az 1. számú, természetes lejárat.

A beomlott 2. lejárat

Az 1. bejárat a barlangba vezető nyílásból

Részlet a keleti ágból

Részlet a főtéből

Kutatóakna a barlangban

A keleti ág északi vége

M 1:100

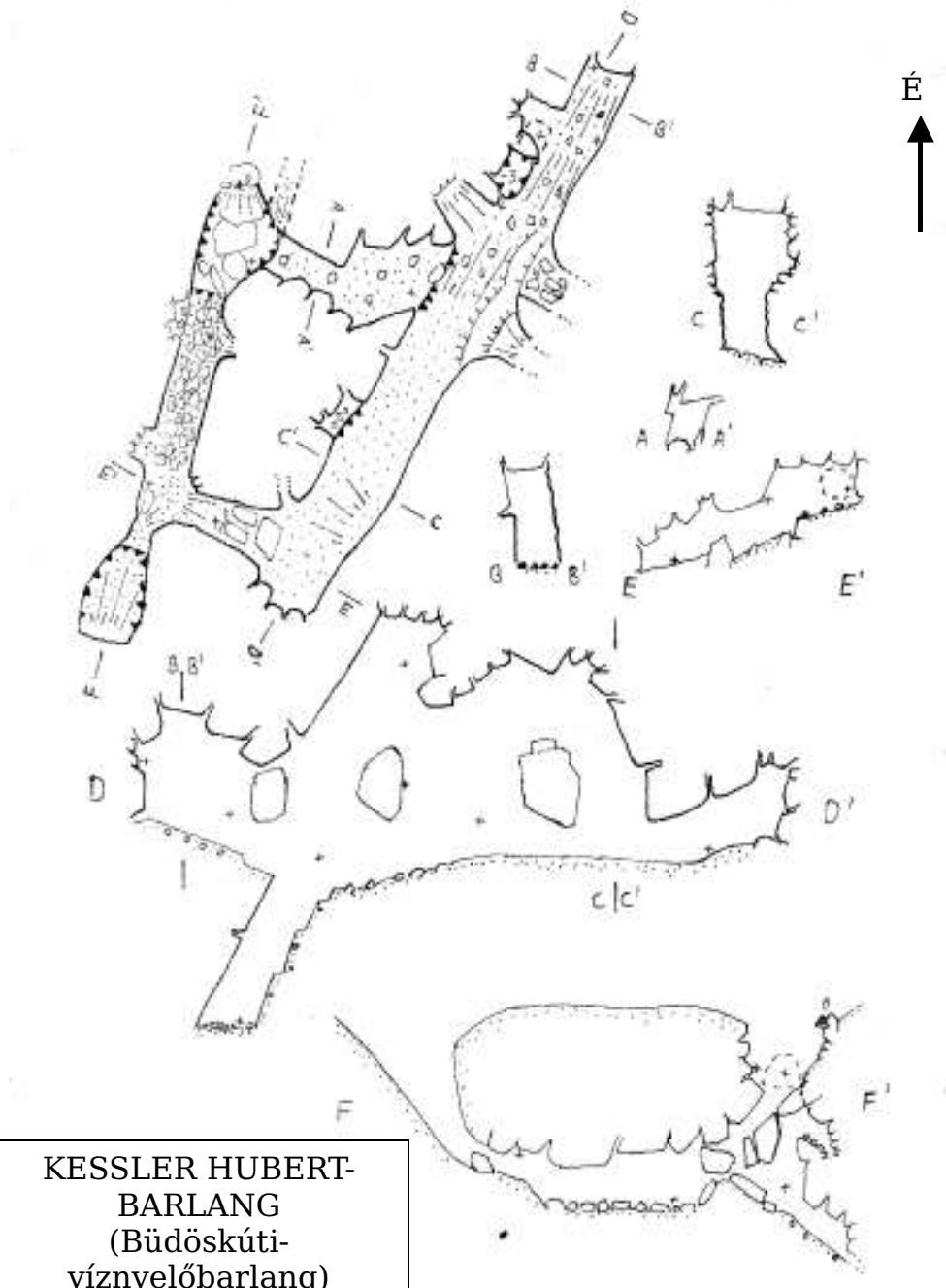

KESSLER HUBERT-BARLANG
(Büdöskúti-víznyelőbarlang)
Balatonederics
Felmérte: Szilaj Rezső,

5. November 7-barlang

A barlang bejáratából eltávolítottuk a korábban ott talált állatmaradványokat. Annak idején ezeket a szerencsés felfedezők rókának vélték, a csontmaradványok alapján azonban inkább őz lehetett. A koponyát és néhány nagyobb csontot a bejárat alatti oldalüreg aljzatán helyeztünk el. Kutatómunkát a barlangban nem végeztünk.

6. Nagy-töbri-barlang

A barlangban ez évben semmilyen tevékenységet sem végeztünk.

7. Horda barlang

A barlangban ez évben semmilyen tevékenységet sem végeztünk.

II. Tapolcai barlangok

1. Tapolcai-tavasbarlang

A Tavasbarlangban folytattuk a radondetektorok cseréjét az ATOMKI részére. Három helyen folyik mérés a barlangban: a váróteremben, a Batsányi-teremben levő rácsnál és a csónakázó járat fordulójánál (Telefonfülkék). Az eredményekről mindeddig nem kaptunk értékelést.

Szeptember 20-22. között csoportunk vendégeként a barlangban folytatott méréseket R. Armstrong L. Osborne ausztrál geológus és felesége, Penelope Osborne. Ők DK-Ausztráliában hévizes eredetű barlangok kutatásával foglalkoznak. Egy korábbi látogatásuk alkalmával felfigyeltek a náluk (Wellington Caves, Jenolan Caves), illetve Tapolcán látható formakincs hasonlóságára. Elsősorban a kupola alakú makroformák (termek, üregek) tanulmányozása és dokumentálása volt tapolcai útjuk célja.

Ehhez egy forgatható fejű fállványra szerelt lézeres távmérőt és irányszögmérőt használtak, amellyel a falak távolságát mérték sugárirányban. A magassági adatokat a termek hossztengelyében, illetve arra merőlegesen kihúzott mérőszalag mentén egy rúdra szerelt lézeres távmérővel vették fel. Az általuk készített felméréseket mellékelten közöljük. (A vázlatokon STN-nel jelölték a forgatható műszerállvány helyét. A cauldron szót a barlang idegenforgalmi prospektusából kölcsönözték, ez a mennyezeti üstöket jelöli.)

Armstrong úr korábbi, kupolaformákkal foglalkozó kutatásairól egy angol nyelvű összefoglalót hagyott nálunk, melyet a szlovén tudományos akadémia adott ki. (Acta Carsologica vol 33. No. 2. The troubles with cupolas Ljubljana 2004)

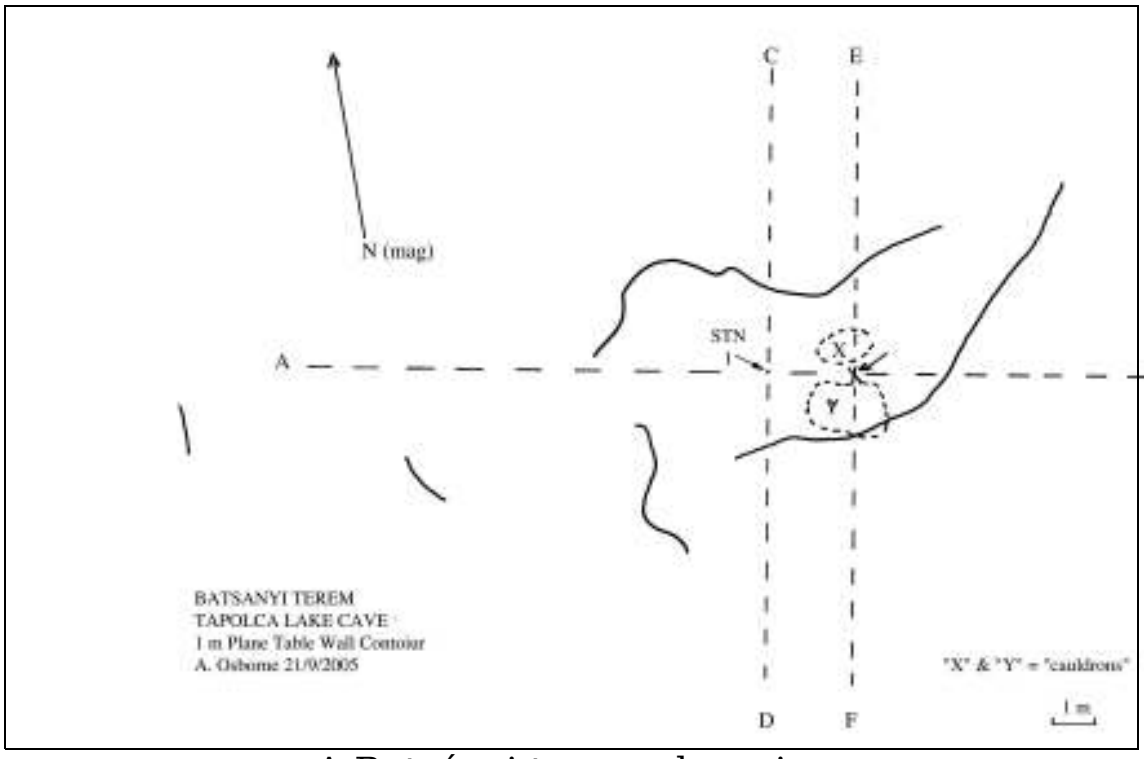

A Batsányi terem alaprajza

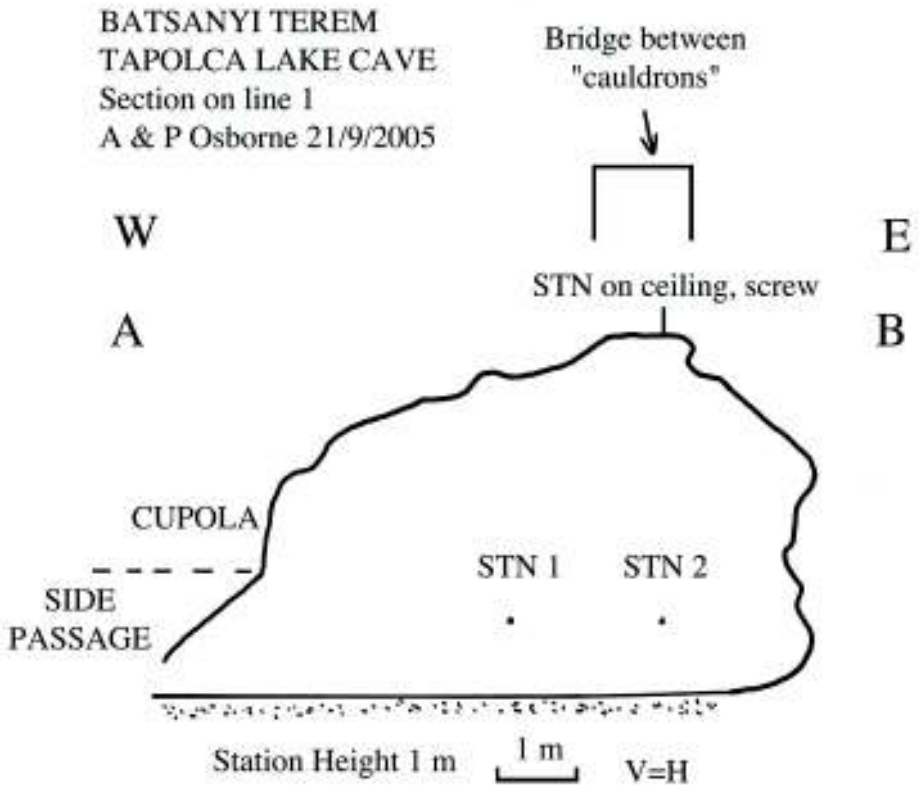

A terem Ny-K irányú metszete

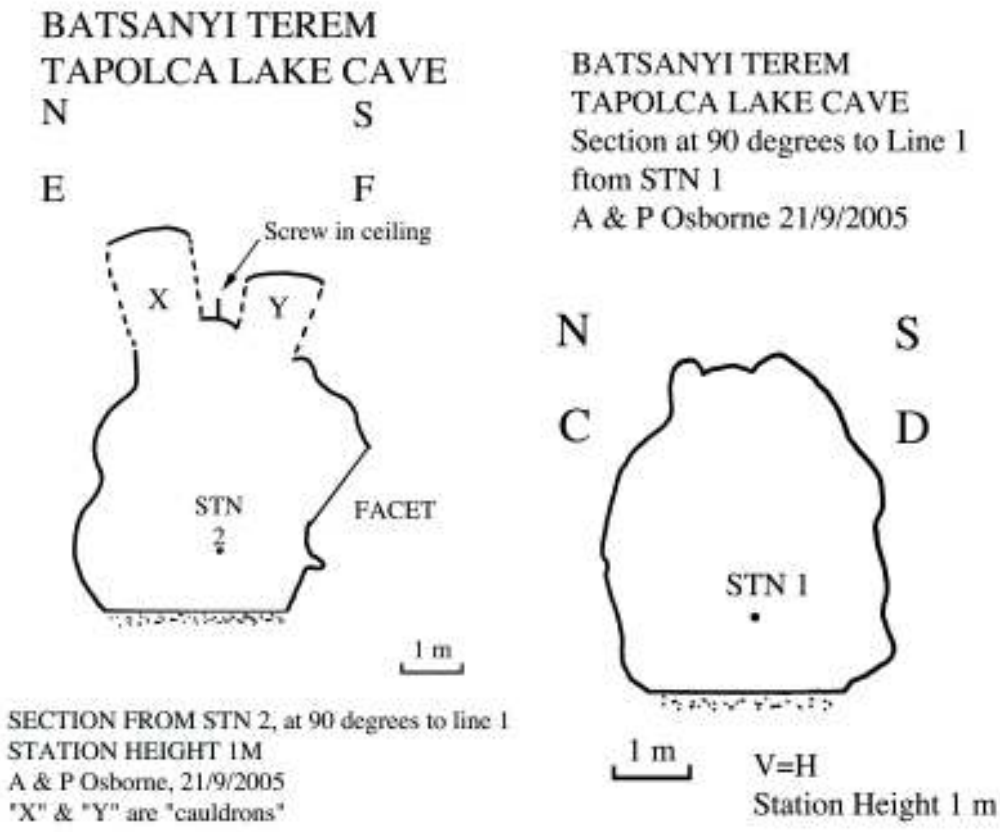

É-D-i irányú szelvények a Batsányi teremben

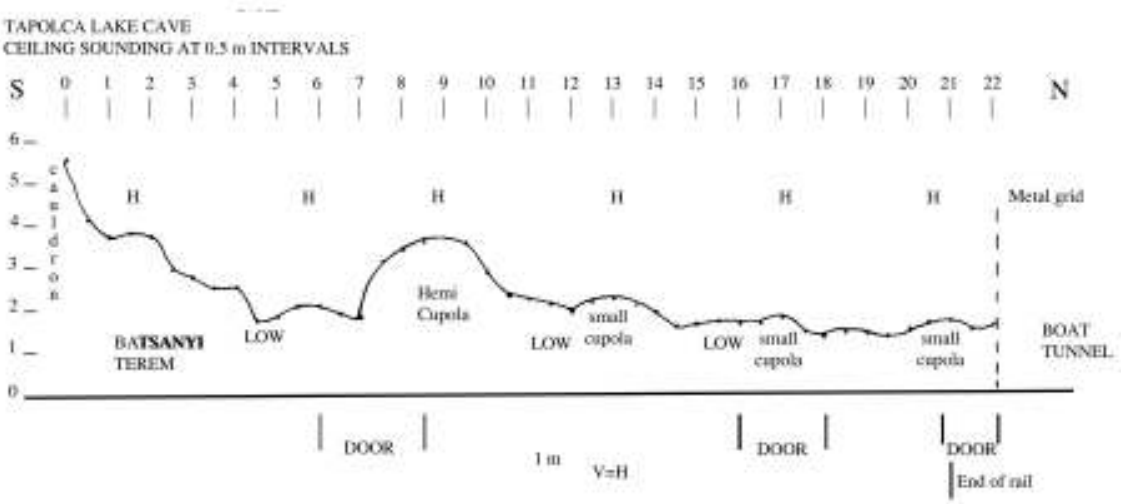

A Lóczy-teremmel párhuzamos járat hosszmetszete

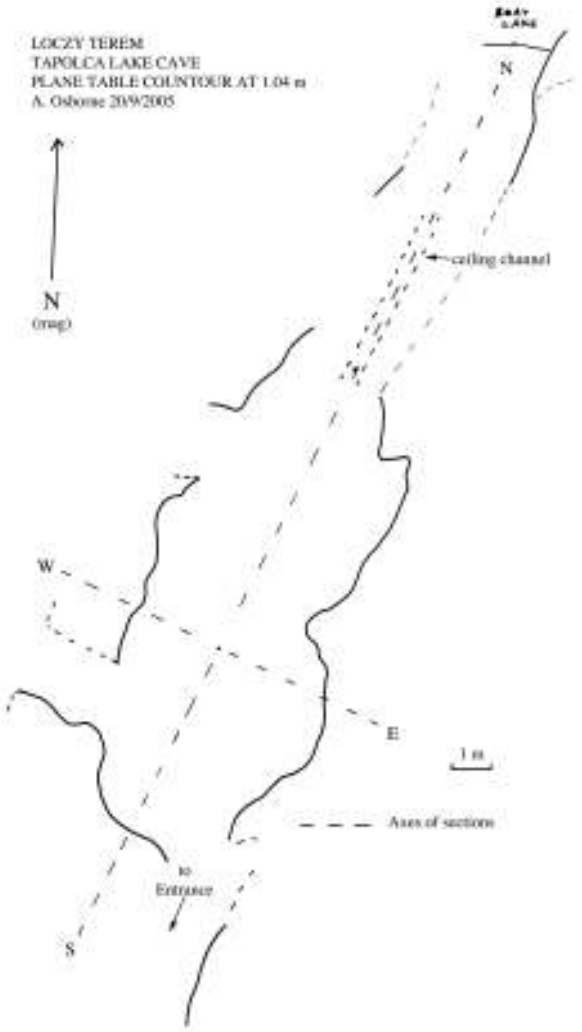

A Lóczy-terem alaprajza

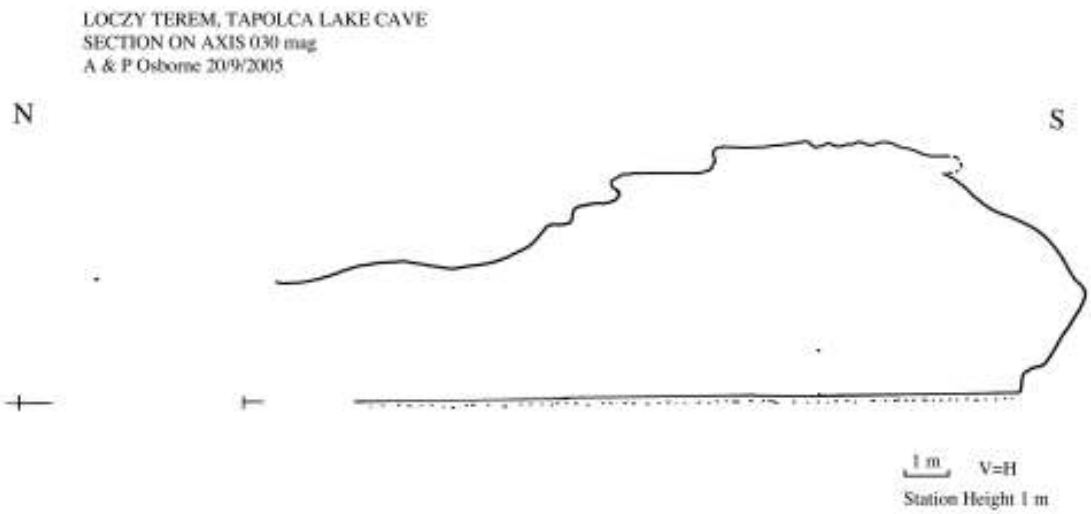

A terem hosszirányú metszete

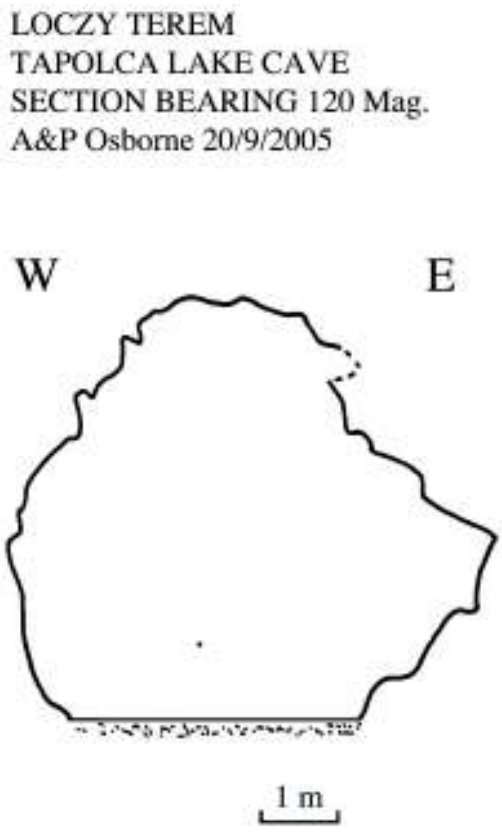

A Lóczy-terem keresztmetszete

2. Kórház-barlang

A barlangban ez évben csak túravezetést végeztünk a Bakonyi Barlangkutató Egyesületek Szövetsége által szervezett MKBT-barlangnap során. (Június 25-26)

3. Plecotus 1-barlang

A barlangban 2005 folyamán több alkalommal végeztünk bontást. A cél a régen ismert részek hozzáférhetővé tétele volt, melyeket a befolyt anyag elzárt előlünk. A kutatást jelentősen megnehezítette a 90-es évek elején felszakadt, majd betömött Semmelweiss utcai terem irányából befolyó nedves málladék, ami miatt folyamatosan biztosítanunk kellett az aknánkat. Az ácsolást nehezítette, hogy szilárd fal csak egyik oldalon volt. Végül okt. 15-én sikerült elérnünk a vízszintes járatot, melynek végén most egy tócsa található. Ez valószínűleg nem a karsztvíz, hanem csak az agyagos felszínen összegyűlt esővíz. A járat további bontása előtt még ki kell tágítani a vízszintes ág előtti lebújót, amely valószínűleg egy nagyobb kőtömeg becsúszásával keletkezett, mert régebben itt nem volt szűkület. Érdekes, bár nem túl kedvező fejlemény, hogy a korábbi gőzfeláramlás a betömött terem irányába helyeződött át, a lejárati aknán pedig hideg levegő folyik le. Reméljük az idő melegedésével visszaáll a korábbi állapot, mivel a kiáramló huzat alapján könnyebb lenne a bontási helyek kijelölése.

5. Berger Károly-barlang

a.)Feltáró kutatás: A Kessler-teremben folytattuk az omladékban előreásott vágat bontását. Kb. 3 métert haladtunk előre a fal mentén K-i irányban. Időnként gyenge huzat is érezhető a bontásban, de ez a barlang hőmérsékleti jellemzőinek stabilizálódásával, amiről alább írunk, egyre ritkábban jelentkezik. A jelenlegi végponton egy nagyobb kőtömb szétvésése fog komolyabb feladatot jelenteni, illetve a járat talpszintjét is süllyeszteni kell.

A Piedl-teremhez északról csatlakozó járatban, ahol a Horváth-teremből bevezető ágak találkoznak, megbontottuk a járat talpán levő beszakadást, amely egy összeroskadt alsó szintre utalt. Hasonló kisebb beszakadások máshol is megfigyelhetőek a Piedl-teremben. A megbontott helytől északra azonban ilyenek már nem találhatóak, ezért abban reménykedtünk, hogy ott ez az alsó szint folytatódik. Több nagyobb kő kiemelése után végül is egy 3x1,5 méteres üreg vált szabaddá, melynek helyenként az egykori főtéből megmaradt, összeékelődött kőtömbök alkotják a mennyezetét. A várt folytatás helyett azonban csak egy erősen szétmállott, kezdetben inkább cementált üledéknek tűnő falat találtunk, amely megbontva egyre inkább szálkő jellegűnek bizonyult. Hasonló jelenséggel már a barlang más részein is találkoztunk, pl., a Piedl-teremtől délre eső járat végpontján.

b.) Hőmérsékletmérések:

2005-ban folytattuk a 2002-ben elkezdett méréssorozatot a barlang négy pontján (a legbelső terem kivételével minden teremben). Ehhez tizedfokos beosztású hőmérőket használtunk. Ebben az évben egy alkalommal mértünk a Kessler-teremben is hőmérsékletet digitális hőmérővel.

Idén is hasonlóan alakult a barlang hőmérsékletváltozása, mint az előző két évben, vagyis év elejétől nyárig fokozatos hűlés tapasztalható, majd ősszel már ismét emelkedik a hőmérséklet. A hőmérsékletemelkedés kezdete pontosan nem határozható meg a kérdéses időszakból hiányzó adatok miatt.

Ha az egyes termek hőmérsékleteit összehasonlítjuk, akkor a diagramokról jól látható, hogy a Keszler-terem hőmérséklete 1-0,5 Cº –szal elmarad a többi teremétől. A két belső teremben (Plózer-t. Piedl-t.) mértük a legmagasabb értékeket (16,95 Cº). A legkisebb, 1,1 Cº-os hőingás a Horváth-teremben volt mérhető, míg a legnagyobb a Piedl-teremben (1,85 Cº). A 2004-es adatokkal összehasonlítva a 2005. évieket, azt tapasztalhatjuk, hogy a két bejárathoz közeli teremben mért adatok maximumai hasonlóak a két évben, míg a két belső teremben mintegy fél fokkal magasabb lett a hőmérsékleti maximum. A minimumhőmérsékletek kis mértékben mindenhol emelkedtek. Bár a Kessler-teremben csak egy alkalommal végeztünk mérést, a kapott adat itt is magasabb 0,4 Cº –kal, mint az előző év hasonló időszakában, azaz januárban.

Mivel korábbi jelentéseinkben már kifejtettük a fent leírt jelenségek okairól alkotott feltevésünket, ezért azt most csak annyival egészíteném ki, hogy a Keszler-teremben mért alacsonyabb hőmérséklet valószínűleg a hely kevésbé intenzív légáramlási viszonyaival függ össze, ti. azzal, hogy a bejutó hűvösebb levegő itt jobban megreked.

Hőmérsékletadatok a Berger_Károly -barlangból

	Hőmérséklet (Celsius))				
Dátum	Horváth-t.	Keszler-t.	Piedl-t.	Plózer-t.	Kessler-t.
2005.01.02	16,1	15,6	16,4	16,5	16,6
2005.02.06	16,3	15,9	16,3	16,5	
2005.03.20	16	15,4	15,8	16,2	
2005.04.09	15,8	15,2	15,5	16,05	
2005.06.25	15,2	14,6	15,05	15,7	
2005.06.26	15,2	14,6	15,05	15,7	
2005.10.02	15,5	14,9	16,7	16,8	
2005.10.07	15,5	14,9	16,8	16,9	
2005.11.06	16	15,4	16,9	16,95	
2005.11.12	16,1	15,4	16,9	16,95	
2005.12.03	16,3	15,8	16,9	16,95	
2005.12.18		15,8	16,9	16,9	

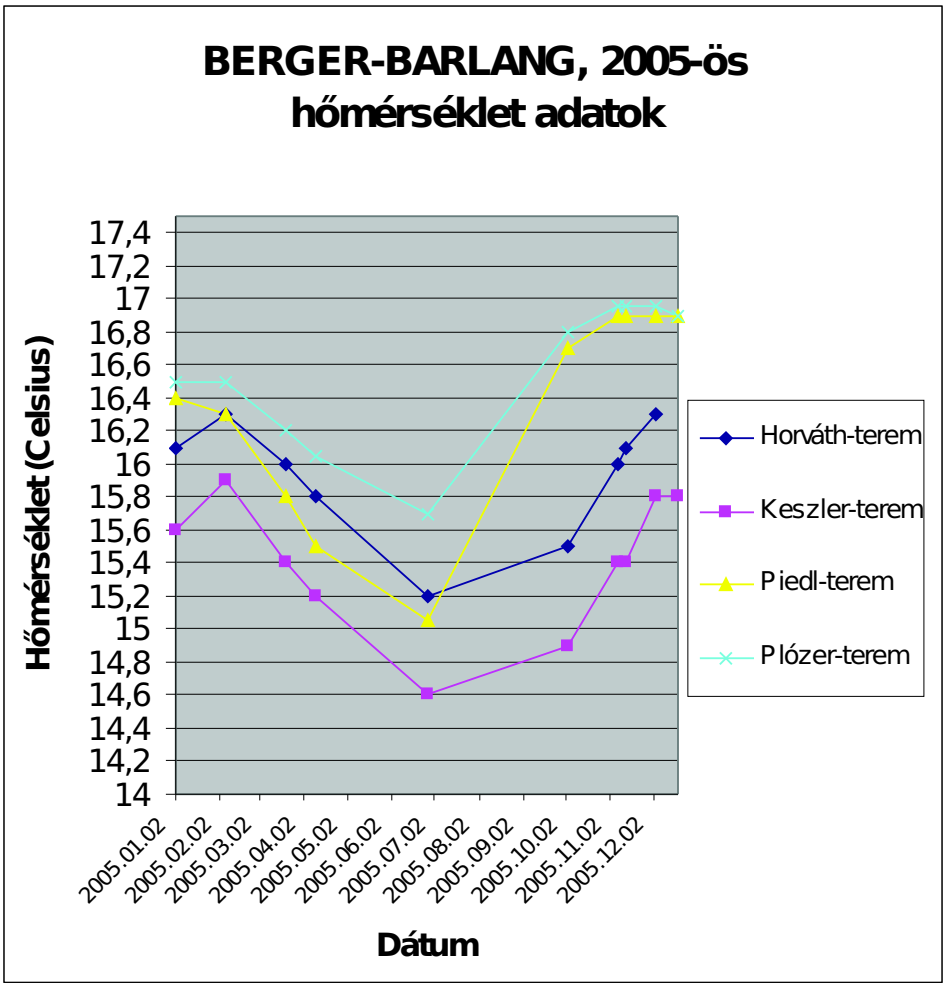
BERGER-BARLANG, 2005-ös hőmérséklet adatok
Hőmérséklet (Celsius)
17,4
17,2
17
16,8
16,6
16,4
16,2
16
15,8
15,6
15,4
15,2
15
14,8
14,6
14,4
14,2
14
2005.01.02
2005.02.02
2005.03.02
2005.04.02
2005.05.02
2005.06.02
2005.07.02
2005.08.02
2005.09.02
2005.10.02
2005.11.02
2005.12.02
Dátum
Horváth-terem
Keszler-terem
Piedl-terem
Plózer-terem

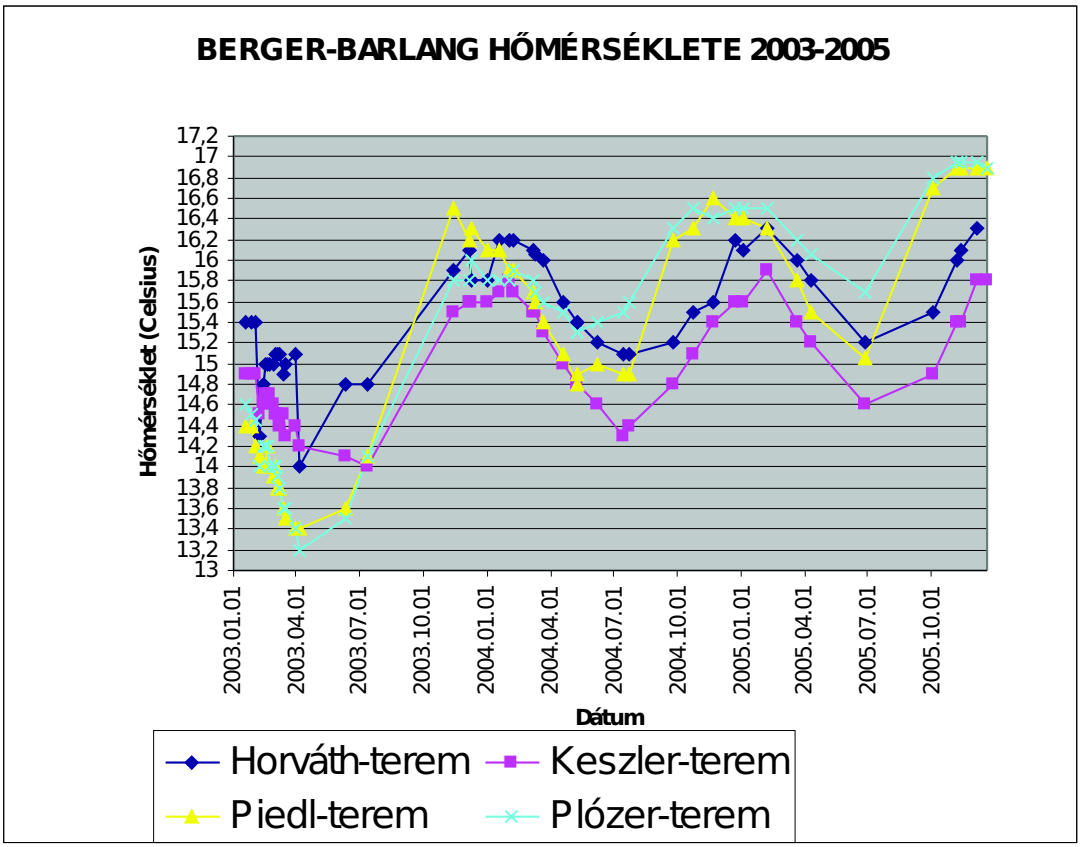
BERGER-BARLANG HŐMÉRSÉKLETE 2003-2005
Hőmérséklet (Celsius)
17,2
17
16,8
16,6
16,4
16,2
16
15,8
15,6
15,4
15,2
15
14,8
14,6
14,4
14,2
14
13,8
13,6
13,4
13,2
13
2003.01.01
2003.04.01
2003.07.01
2003.10.01
2004.01.01
2004.04.01
2004.07.01
2004.10.01
2005.01.01
2005.04.01
2005.07.01
2005.10.01
Dátum
Horváth-terem
Keszler-terem
Piedl-terem
Plózer-terem

IV. **Összefoglalás**

Ebben az évben két barlangban végeztünk jelentősebb feltáró munkát: a Plecotus 1- és a Berger Károly-barlangban. Kisebb bontásokra a Csodabogyós- és a Szél-lik barlangokban is sor került, valamint a Vaddisznós-barlang legalsó részét újra hozzáférhetővé tettük.

A Plecotus 1-ben kibontottuk és kibiztosítottuk a néhány éve bedőlt kutatóaknát, így a vízszintes járatrész ismét kutatható.

A Berger Károly-barlangban a Kessler-teremben levő omladék bontása egyelőre nem járt jelentősebb eredménnyel. Rendszeres hőmérsékletméréseket is végeztünk ezen a helyen. Úgy tűnik, a barlang korábban tapasztalt melegedése idén is megfigyelhető volt, bár már csak kis mértékben.

Dokumentációs tevékenységünk keretében felmértük a Kessler Hubert-barlangot (Büdöskúti-víznyelő) és digitális képeket, valamint leírást is készítettünk róla.

A Vaddisznós- és a Tavasbarlangban havonta radondetektor-cseréket folytattunk.

Szorosan együttműködönk a Styx Barlangkutató Csoporttal, mellyel közösen kutatjuk a Csodabogyós- és a Szél-lik barlangokat. Jó a kapcsolatunk a Bakonyi Barlangkutató Egyesületek Szövetségével (melynek tagjai vagyunk), valamint a Bakonyi Barlangi Mentőszolgálattal is.